

Margina središta

Bogović, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:924156>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU

ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST

STUDIJ LIKOVNE KULTURE

IVAN BOGOVIĆ

MARGINA SREDIŠTA

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. art. Domagoj Sušac

U Osijeku, 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. RAZRADA.....	4
3. ZAKLJUČAK.....	7
4. SAŽETAK.....	8
5. LITERATURA.....	9

1. UVOD

Pitanja promjenjivosti, polarnosti, a istovremeno cijelosti, u suštini se postavljaju prirodno sama od sebe, u vječnoj težnji traženja odgovora na zbivanja u okolini te onih unutar samog sebe mogući odgovor problematike središta i paradoksalnosti margine središta izrasta u praksi likovnog izraza. Proizašlo iz gledanja, pitanje je ne na onomu što vidim nego na onome kako gledam.

2. RAZRADA

Kao što je u uvodu rečeno *Margina središta* kao naziv ukazuje na paradoksalnost u svojoj osnovi jer se *marginalnost* definira kao nešto rubno i sporedno, dok bi *središnje* fiksiralo jasnu točku – čvrstu, određenu i stalnu. Iz ovoga možemo zaključiti da se fokus nalazi negdje između kontradikcije nečega i ničega, vidljivog i nevidljivog, prolaznog i bezvremenskog, racionalnog i iracionalnog te unutrašnjeg i vanjskog. Iz toga se može naslutiti interes za kontrastnost koja se da svesti na iskustvo kao prostor unutrašnje memorije, međuprostor i vanjski prostor u likovnom izrazu. Pitanja o prostoru, onomu unutrašnjem i njegovim međuodnosima zalaze u sferu *sebstva*, sveukupnosti ljudske psihe, svjesne i nesvjesne komponente osobnosti. Naš unutrašnji prostor osim tjelesnog sadrži misaone obrasce, uvjerenja (kolektivna, osobna i simbolička) i emocije također svjesne ili nesvjesne uvjetovane iskustvenim.

Promišljanja o linearnosti vremena, našem doživljaju istoga, odnosno intervalu trajanja puta od točke A do točke B pomoću sjećanja na doživljeno, navodi me također na promišljanje o prostornom aspektu puta tj. o trenutnom doživljaju prostora. Prvi čovjekov doticaj s vremenom i početkom razumijevanja istoga uvjetovan je samostalnim kretanjem kroz ono što nazivamo prostor. Tek prohodala djeca osjet za vrijeme spontano upijaju krećući se prostorom iz razloga što taktilno doživljavaju svijet oko sebe. Kako je prostorna orijentacija vezana za tijelo, dijete upoznaje vlastito tijelo (vlastiti prostor) i prostor koji ga okružuje krećući se unutar njega. Upoznavajući prostor dijete spontano upoznaje i vremensku dimenziju, jer da bi stiglo do nekog predmeta potrebno je vrijeme. Primjer toga imamo u situacijama kada dijete koje je prohodalo (od oko 9 do oko 18 mjeseci) pretrčava prostor i dotiče stvari u njemu, na taj način mjeri međuprostor i spoznaje prostor u okviru svojih interesa. Na sličan način kao što dijete upoznaje svijet oko sebe tretiram površinu naglašavajući važnost puta, gradnje likovne forme kao sredstva. Opet, za razliku od djetetovog shvaćanja, takav vremensko - prostorni doživljaj je utemeljen na iskustvu kao memoriji i prisustvu u kontinuiranom procesu crtanja kao važnog aspekta odnosa unutrašnjeg spoznavajućeg ka vanjskom.

U ovom slučaju, prostor svodim na dvodimenzionalnu površinu papira i atmosferu kao nijemoga nositelja. Superpozicija rutine kao podnaslov rada, dijela povezanog sa praksom crteža i procesa likovnog izražavanja. Terminom superpozicije možemo označavati nešto što

je superponirano, slojevito, preklapajuće, transformirajuće, promjenjivo, dok rutina, naizgled dosadni repetitivni čin kod mene zapravo uključuje prosto bivanje u neodvojivosti življenja i izražavanja kao neraskidive cjeline. Rutina se u ovome radu može povezati sa pristupom i izražajnim rukopisom ostvarenim crtežom grafitnom olovkom na velikom formatu. Na takav je izraz uvelike utjecalo iskustvo stečeno na polju grafičkih tehnika, suhe igle i akvatinte, ali i potreba za figurativnim izrazom. Iako figurativan, ovaj rad pripada onome između, onom među-polju. Također, ovdje je primarna potreba za tehničkim istraživanjem mogućnosti olovke kao izražajnog sredstva. Grafitnu olovku i veliki format papira koristim iz više razloga. Grafit zbog njegove kemijske prirode i fizičkog traga, praha upisanog u strukturu papira. Grafit kao alotropska modifikacija elementa ugljika, jedna od varijanti. Iako od istog elementa, razlika grafita i dijamanta jest u njihovom strukturalnom rasporedu atoma što što je rezultiralo njihovim kemijskim i fizičkim razlikama. Grafit je crn, mekan i provodi struju dok je dijamant proziran, tvrd i ne provodi struju. Postoji izreka „dijamanti su vječni“, upravo zato posežem za grafitom, zbog njegove simbolike nestalnosti i bezvrijednosti, ali i zbog prvog doticaja s crtežom čega je nit vodilja bio grafit. Osjetljivost na podražaje kao jedna od odlika crteža nastalog grafitom ima također veze i sa metafizičkom komponentom prikazanog prostora u radu – poetske atmosfere nestajanja i nastajanja. Kako u prikazanoj prostornosti crteža, osim naznaka linearne perspektive i nekolicine bjelina koje sugeriraju na moguću arhitekturu, praznu, ali prisutnu - tako i u osobnom poimanju rada ne postoji jasna granica njegova početka i kraja jer polazim od toga da rad nikad ne završava, a počinje prije svog fizičkog nastajanja. Iako statičan, u konačnici samom gledateljevom slobodom interpretacije; zbrojem njegova iskustva, znanja i osjećanja rad ponovno nastavlja život u promjenjivosti, tj. življenju superpozicije.

Koristeći fotografije iz osobne arhive, nastale radi dokumentacije ili pak svjesno promišljajući, s naglaskom na kompoziciju - u kojima naknadno nalazim osobni i dublji smisao. Takve fotografije računalno rekonstruiram u gotovo apstraktne kompozicije kolaža hibridnih prostornih prikaza koje koristim kao osnovni predložak za crtež, koristeći ga samo u fazi postavljanja. Ono što se nakon toga događa jest dugotrajna igra povlačenja linija u preklapanju i osciliranju svjesnog i nesvjesnog. U tom procesu nema određenog produkta kao cilja, crtež se gradi kao cjelina, promjenjive i slojevite prirode u skladu sa kompozicijskim načelima. Tada sam čin rada postaje misaono sredstvo u svom gradivnom nastajanju. Načinom crtanja, velikim formatom i izražavanjem olovkom, otvaram put dugoj procesualnosti izrade u kojoj je od važnosti fokus upravo na putu i pažnji odnosa tijela, daha, misli, emocija, olovke i papira. Time crtež odnosno izraz postaje simbiozan sa unutrašnjim

stanjem i doživljajem vanjskog. Iz toga proizlazi potreba za veličinom formata papira jer omogućava izvjestan period bivanja u gotovo ritualnom procesu interakcije unutrašnjosti i vanjštine. Ponavljam, ovdje je usmjerenje na putu, ne na cilju što također može biti poveznica sa dalekoistočnjačkom tradicijom izrade pješčanih mandala. U svojoj formi mandala je kružna i kao takvu je možemo upisati u kvadrat, ona posjeduje centar iz kojeg sve proizlazi, iz kojeg raste, dok je u ovom slučaju centar pomaknut, tj. dupliciran jer je format duplicirani kvadrat odnosno duplicirani krug, iz čega se da naslutiti postojanje dva centra koja mogu biti bilo gdje. Ono što je jedna od karakteristika, već spomenute kontradiktornosti odgovaraju formatnoj duplikaciji kvadrata čije je središte duplicirano odnosno pomaknuto i koje se stoga može nalaziti bilo gdje u tagovima grafitnog praha, njegovu rasponu sivih tonova kao samodostatnog izražajnog sredstva, ili pak nijemoj atmosferi „prostornosti“o kojoj ne mogu govoriti riječima sistematiziranog jezika.

3. ZAKLJUČAK

Već spominjana margina središta kao neodređena, krajnje prisutna, ali opet nestalna i superponirajuća – u ovome se radu odnosi na proces likovnog izražavanja i osobnih propitivanja kontrastnih pojavnosti, svijesti o unutrašnjem i vanjskom. Stavlajući naglasak na procesualnost kao važan aspekt pristupa u kojemu nema jasnog misaonog koncepta kao zadane teme već je fokus na gradnji likovne forme i samom bivanju u procesu. Također je primarna materičnost grafita i potreba za tehničkim istraživanjem mogućnosti olovke kao izražajnog sredstva te njenog prašnjavog traga upisanog u strukturu papira koji je povezan sa metafizičkom komponentom atmosfere u radu – atmosferske poetike nestajanja i nastajanja. U tom procesu nema određenog produkta kao cilja. Iako statičan, u konačnici samom gledateljevom slobodom interpretacije; skupom njegova iskustva, znanja i osjećanja rad ponovno nastavlja život u promjenjivosti, tj. življenju superpozicije.

4. SAŽETAK

Margina središta kao neodređena, krajnje prisutna, ali opet nestalna i superponirajuća – u ovome se radu odnosi na proces likovnog izražavanja i osobnih propitivanja kontrastnih pojavnosti, svijesti o unutrašnjem i vanjskom. Stavljaajući naglasak na procesualnost kao važan aspekt pristupa u kojemu nema jasnog misaonog koncepta kao zadane teme već je fokus na gradnji likovne forme i samom bivanju u procesu. Također je primarna materičnost grafita i potreba za tehničkim istraživanjem mogućnosti olovke kao izražajnog sredstva te njenog prašnjavog traga upisanog u strukturu papira koji je povezan sa metafizičkom komponentom atmosfere u radu – atmosferske poetike nestajanja i nastajanja. U tom procesu nema određenog produkta kao cilja. Iako statičan, u konačnici samom gledateljevom slobodom interpretacije; skupom njegova iskustva, znanja i osjećanja rad ponovno nastavlja život u promjenjivosti, tj. življenju superpozicije.

Ključne riječi: margina, središte, proces, superpozicija, grafit, atmosfera

5. LITERATURA

KNJIGE

- Šuvaković, M. (2005.), Pojmovnik suvremene umjetnosti. Zagreb: Horetzky
- Jung, C. G. (2016.), Dinamika nesvesnog, Podgorica, Nova knjiga